

Nr 35.

Av fru **Nordgren m. fl.**, om visst tillägg till lagen om barn i äktenskap m. m.

Enligt lag den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap 13 § skall för varje barn utom äktenskap förordnas en barnavårdsman, som har att bistå modern med råd och upplysningar samt tillse, att barnets rätt och bästa behörigen tillvaratagas. Särskilt åligger det, bland annat, barnavårdsmanen sörja för, att åtgärder ofördröjligen vidtagas för tillförsäkrande av underhåll åt barnet biträda med indrivande och tillhandahållande av underhållsbidrag samt, när skäl därtill äro, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet. Barnavårdsmanen äger att själv eller genom ombud föra talan för barnet rörande, bland annat, underhåll och förmynderskap samt är berättigad att anlita polismyndigheten för underhållsskyldigs efterforskande eller hörande och för verkställande av delgivningen.

Jämlikt nämnda lag 15—17 §§ upphör uppdraget att vara barnavårdsman, när barnet fyllt aderton år. Visar sig i annat fall, att behov av barnavårdsman ej längre finnes, kan barnavårdsnämnden entlediga barnavårdsmanen utan att förordna ny sådan. Barnavårdsnämnden har att utöva tillsyn å barnavårdsmanens verksamhet och kan, när anledning därtill förefinnes, entlediga honom och förordna ny barnavårdsman. I den ordning, som gäller i fråga om beviljande av medel för barnavårdsnämndens verksamhet, kan beslutas anställande genom barnavårdsnämnden av erforderligt antal personer att, efter nämndens för varje särskilt fall meddelade uppdrag, tjänstgöra såsom barnavårdsmän så ock anvisa medel för ersättning åt barnavårdsmännen.

Barnavårdsmaninstitutionen har under de år, som gått sedan lagen om barn utom äktenskap trädde i kraft, visat sig vara av allra största betydelse för tillvaratagande av de utomäktenskapliga barnens rätt. Lagens bestämmelser om underhållsskyldighet och övriga förpliktelser gentemot barnen ha genom inrättandet av denna särskilda hjälp gjorts effektiva på ett sätt, som därförutan skulle ha varit otänkbart, och mödrarna ha tillförsäkrats ett väl behöfligt stöd i de svårigheter, som möta en ensamstående barnuppföstrare.

Det finns emellertid en kategori av barn, vilkas ställning ofta kan vara lika svår och osäker som de utomäktenskapliga barnens, nämligen barnen till föräldrar, som leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad, eller vilkas äktenskap upplösts genom äktenskapsskillnad eller återgått.

Leva föräldrarna på grund av söndring åtskilda, har rätten jämlikt lag 11 juni 1920 om barn i äktenskap 9 § på ansökan av endera att förordna,

vilken av dem som skall hava vårdnaden om barnen. Äro föräldrarna ense, skall rätten giva sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, såframt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, skall rätten bestämma, efter vad med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär endera huvudsakligen skulden till sammanlevnadens hävande, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, skall den andre vara närmast därtill. Dömes till återgång av föräldrarnas äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan dem, skall rätten tillika meddela förordnande angående vårdnaden om barnen, och skall därvid förenämnda stadganden om principerna för avgörandet äga motsvarande tillämpning. Den av föräldrarna, som ej har vårdnaden om barnet, är jämlikt lagen om barn i äktenskap 15 § skyldig att betala underhållsbidrag. Har ingendera av föräldrarna vårdnaden om barnet, åligger sådan skyldighet bägge föräldrarna.

Frågan om vårdnaden om barn i äktenskap och underhållsbidrag till dem kan avgöras genom avtal mellan föräldrarna, vilket i regel oförändrat fastställles av rätten, eller genom rättegång. Striderna om vårdnadsrätten, den icke vårdnadsberättigades sammanträffanden med barnen och förhållande till dem i övrigt samt hans underhållsplikt äro ofta bittra och bli ingalunda för alltid bilagda genom avkunnande av rättens utslag. Den vårdnadsberättigade kan, trots den av domstol fastslagna underhållsskyldigheten för den andra parten, år efter år se sig nödsakad att kämpa för utfående av de utdömda beloppen, vilka till och med helt kunna utebli, därför att vårdnadshavaren icke känner till eller förmår använda sig av förefintliga möjligheter till åtgärder mot tredskande underhållspliktig. Det kan också hända, att vårdnadshavaren i sin hätskhet mot den andra parten på allt sätt söker, i strid emot lagens stadganden, avskära all förbindelse mellan denne och barnen eller använder barnen för att tillskansa sig fördelar av den andra parten. Barnen kunna sålunda genom försummad underhållsbetalning bli försatta i ett nödläge, som varit möjligt att undgå, därest vid den vårdnadsberättigades sida stått en person med barnavårdsmans befogenheter och skyldigheter, och de utsättas stundom för slitningar och försummelser, vilka kunnat undvikas eller minskas genom ingripande av en sådan med laglig myndighet utrustad utomstående.

Största betydelsen torde en dylik barnavårdsman få såsom biträde åt vårdnadshavaren vid utkrävande av underhållsbidrag åt barnet. Det vore visserligen i många fall önskvärt, att en barnavårdsman kunde representera barnet redan vid slutandet av avtal rörande vårdnadsrätt och underhållsbidrag med anledning av faktisk särlevnad eller förestående hemskillnad och äktenskapsskillnad. Men för att detta skulle kunna genomföras, måste vardera maken tillerkännas rätt att redan dessförinnan under bestående äktenskap begära förordnande av barnavårdsman. En sådan anordning måste emellertid anses mindre lämplig med hänsyn till den möjlighet till trakasserier, som därigenom skulle yppas. Förordnande av barnavårdsman för barn i äktenskap torde därför bära förekomma endast i de fall, då domstol med-

delat beslut rörande vårdnaden om sådant barn i sammanhang med hemskillnad, äktenskapsskillnad, återgång eller då föräldrarna eljest på grund av söndring leva åtskilda.

Därest förordnande av barnavårdsman i dessa fall gjordes obligatoriskt, skulle detta tekniskt kunna genomföras på så sätt, att domstolarna ålades skyldighet att underrätta vederbörande barnavårdsnämnd om varje sådant beslut, varefter barnavårdsnämnden hade att ofördröjligen förordna barnavårdsman. Med hänsyn till de många fall, då ifrågavarande spörsmål avgöras utan tvist mellan föräldrarna, och dessa i fortsättningen frivilligt fullgöra sina förpliktelser mot barnet, torde det emellertid vara mindre lämpligt att göra tillsättandet av barnavårdsman obligatoriskt. Det är i dessa fall icke behövt, att en utomstående tillvaratager barnets rätt, och för de föräldrar, som lojalt fullgöra sina förpliktelser, skulle kontakten med en av dem icke önskad barnavårdsman måhända kännas som ett obehörigt intrång i deras privatliv. För vinnande av det åsyftade önskemålet, tillvaratagande av barnets rätt och bästa i de fall då ingripande av utomstående erfordras, bör det därför vara till fyllest, att vardera maken eller annan person, åt vilken vårdnaden om barnet blivit anförtrodd, tillerkännes rätt att hos vederbörande barnavårdsnämnd begära förordnande av barnavårdsman.

Antalet barn under 16 år till hemskilda och frånskilda föräldrar beräknas enligt den statistiska utredning, som verkställdes av 1934 års barnpensioneringskommitté, till omkring 23,000 i hela landet. Det är sålunda ett avsevärt antal barn, som man här har att räkna med, och många av dem leva under sådana förhållanden, att en barnavårdsman vore väl behövt. Skulle det föreliggande förslaget om förskottering av underhållsbidrag av riksdagen antagas, blir inrättandet av barnavårdsmaninstitutionen jämväl för barn i äktenskap ännu mer påkallat för åstadkommande av verklig effektivitet i fråga om förskotteringen.

Stadganden om barnavårdsman torde lämpligen kunna införas i lagen om barn i äktenskap, varvid bestämmelserna om barnavårdsmans skyldigheter och befogenheter i lagen om barn utom äktenskap böra göras analogt tillämpliga.

Är barn adopterat av makar eller har ena maken adopterat den andres barn, skall jämlikt lag 14 juni 1917 om adoption 12 § i fråga om den vårdnad om adoptivbarnet, som tillkommer föräldrar, så anses, som vore barnet makarnas gemensamma; och beträffande adoptants och hans makes underhållningsskyldighet gälla enligt sistnämnda lag 13 § samma regler som i fråga om föräldrar gentemot barn i äktenskap och make gentemot andra makens barn. Även för dessa adoptivbarn bör i samma fall som för barn i äktenskap finnas möjlighet att förordna barnavårdsman.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta införande av följande stadganden i nedan angivna lagar:

I lag den 11 juni 1920 om barn i äktenskap:

Leva föräldrarna på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad åtskilda, eller är deras äktenskap upplöst, och har vårdnaden om barnet tillerkänts den ena av föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, har barnavårdsnämnden i den kommun, där modern är kyrkobokförd, att, efter ansökan av endera av föräldrarna eller av förmyndaren, förordna barnavårdsman för barnet.

I fråga om sålunda förordnad barnavårdsman skall vad i 15—19 §§ lagen om barn utom äktenskap stadgas rörande barnavårdsman äga motsvarande tillämpning; samt

i lag den 14 juni 1917 om adoption:

Är barn adopterat av makar, eller har ena maken adopterat den andres barn, skall vad i — — — — § lagen om barn i äktenskap stadgas rörande barnavårdsman för barn äga motsvarande tillämpning.

Tillika hemställa vi, att vederbörande utskott ville i formellt avseende inarbeta de föreslagna bestämmelserna i respektive lagar.

Stockholm den 13 januari 1937.

Olivia Nordgren.

Agda Östlund.

Ruth Gustafson.

Blenda Björck.

Elsa Johansson.

Ebon Andersson.

Verner Hedlund,
Östersund.

S. Rönn-Christiansson.

Harald Hallén.

Kerstin Hesselgren.

Beth Hennings.